

4. Дюги Л. Конституционное право. Общая теория государства / Леон Дюги. – М. : Изд-во И. Д. Сытина, 1908. – 947 с.
5. Кутафин О. Е. Российский конституционализм / О. Е. Кутафин. – М. : Норма, 2008. – 258 с.
6. Лукашева Е. А. Человек, право, цивилизации: нормативно-ценностное измерение / Е. А. Лукашева. – М. : Норма, 2009. – 383 с.
7. Скловский К. И. Собственность в гражданском праве / К. И. Скловский. – М. : Дело, 2000. – 512 с.

Аннотація

Гошуляк В. В. Влияние правовых теорий собственности на конституционное регулирование отношений собственности. – Статья.

В статье рассматриваются существующие правовые теории собственности и их закрепление в конституциях различных стран мира.

Ключевые слова: институт собственности, теории собственности, конституции.

Анотація

Гошуляк В. В. Влияние правовых теорий собственности на конституционное регулирование отношений собственности. – Статья.

У статті розглядаються існуючі правові теорії власності та їх закріплення в конституціях різних країн світу.

Ключові слова: інститут власності, теорії власності, конституції.

Summary

Goshulyak V. V. Influence of legal theories of property on the constitutional regulation of the relations of property. – Article.

In article existing legal theories of property and their fixing in constitutions of the various countries of the world are considered.

Key words: institute of property, theories of property, constitutions.

УДК 341.1

Б. В. Бабін

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ УКРАЇНИ ДО НАБУТТЯ ЧИННОСТІ КОНВЕНЦІЄЮ ПРО ПРАЦЮ В МОРСЬКОМУ СУДНОПЛАВСТВІ

Актуальним питанням є організаційно-правове забезпечення підготовки України до набуття чинності Конвенцією про працю в морському судноплаванні, схваленої під егідою МОП у 2006 р. [3] (далі – КПМС-2006). Адже набуття чинності КПМС-2006 у серпні 2013 р. за умов неготовності національних організаційних та правових механізмів до виконання вказаної конвенції змушує шукати науково обґрунтовані форми виходу із ситуації, що склалася; для цього необхідно дослідити правове забезпечення підготовки України до КПМС-2006, що є метою цієї статті.

Завданнями роботи слід вважати визначення підґрунтя для експертних та регулятивних заходів у цій сфері, характеристика нормативних та індивідуальних правових актів, схвалених із питань КПМС-2006 компетентними органами влади України, розроблення відповідних пропозицій. Питання імплементації в Україні стандартів КПМС-2006 раніше досліджувались у роботах А.В. Іванової, О.С. Савич,

Ю.В. Сергєєва, О.М. Шемякіна, але аналіз національної нормативної бази із цих питань досі не проводився.

КПМС-2006 не передбачає режиму найбільшого сприяння для держав, що її не ратифікували. Таким чином, відсутність ратифікації КПМС-2006 Україною не звільнятиме українські судна та українських судновласників, що перебуватимуть під юрисдикцією (в портах та територіальному морі) держав-учасниць конвенції, від повного виконання її вимог, що істотно ускладнить здійснення торгівельного судноплавства для суден та судновласників України.

Нератифікація КПМС-2006 ускладнює позиції громадян України на світовому ринку праці моряків, адже судновласники будуть зацікавлені у комплектації екіпажів громадянами держав-учасниць КПМС-2006, оскільки це значно спрощуватиме процедури контролю за дотриманням тієї ж КПМС-2006 на цих суднах. Фактично неучасть України в КПМС-2006 після набуття нею чинності обумовить виникнення додаткових істотних проблем у працевлаштуванні значної частини з тих 100000 громадян України, що працюють у складі екіпажів суден під іноземним прапором. Їх безробіття, крім того, поставить нові виклики та загрози перед системами підготовки кадрів у торговельному мореплаванні та працевлаштування моряків, що існують в Україні.

Після підписання КПМС-2006 в Україні певний час офіційного, експертного чи громадського обговорення щодо доцільності та шляхів ратифікації відповідного документу не відбувалося. Водночас урядом України вживалися певні дії організаційного характеру з питань КПМС-2006. Так, розпорядженням Кабінету міністрів України (далі – КМУ) від 7 березня 2007 р. № 90-р у п. 12 ч. І Міністерству транспорту та зв'язку України (далі – МТЗУ) та Міністерству праці та соціальної політики (далі – МПСПУ) приписувалося протягом 2007 р. підготувати проект нормативно-правового акта про приєднання України до КПМС-2006 [5], чого відповідальними виконавцями зроблено не було.

Продовження відповідних процесів слід вважати більше громадською, аніж державною ініціативою. З ініціативи Одеської національної морської академії (далі – ОНМА) із залученням МТЗУ, громадських та комерційних морських структур України 10-11 листопада 2009 р. було організовано та проведено у м. Одеса науково-практичну конференцію «Проблема адаптації національного законодавства до міжнародних стандартів праці моряків». Метою конференції визначено обговорення питань щодо необхідності адаптації національного законодавства до міжнародних стандартів праці моряків, зокрема перспектив ратифікації Україною КПМС-2006. У висновках конференції державним органам виконавчої влади спільно з представницькими організаціями судновласників і моряків, а також із навчальними закладами пропонувалося ухвалити принципове рішення щодо позиції України щодо ратифікації КПМС-2006 та визначити системні та планомірні програмні заходи з підготовки України набуття чинності цією Конвенцією.

Громадська увага до проблеми КПМС-2006 сприяла організаційно-правовим заходам влади у цьому напрямі. Так, у пп. 7 п. 5.5.3 «Підвищення ефективності діяльності морського і річкового транспорту» Державної програми економічного і соціального розвитку України на 2010 р., яка була затверджена Законом України від 20 травня 2010 р. № 2278-VI, як окремий захід передбачалося «розроблення

проектів нормативно-правових актів з метою підготовки до приєднання до КПМС-2006. Ці нормативні акти повинні бути підготовлені МТЗУ, МПСПУ та Міністерства закордонних справ України (далі – МЗСУ) до IV кварталу 2010 р. включно [4]. У цілому приписи програми відповідальними виконавцями вчасно виконано не було; у 2011 та 2012 рр. чергові щорічні Державні програми економічного і соціального розвитку України Верховною Радою України не схвалювалися.

Водночас у публікаціях науковців ОНМА у 2009 – 2011 рр. пропонувалися шляхи адаптації законодавства України до вимог КПМС-2006, ці питання стали елементом науково-дослідної роботи ОНМА. Зокрема, в рамках наукової дискусії обґрунтовувалися, оприлюднювалися та направлялися до зацікавлених органів влади пропозиції щодо програмного, поетапного адаптування вітчизняного законодавства і практики до вимог КПМС-2006. Ці пропозиції не стали підґрунтям для організаційно-правової діяльності компетентних державних органів, водночас за сприяння МПСПУ у квітні-червні 2010 р. на замовлення МОП незалежними експертами на базі досліджень, проведених співробітниками ОНМА, зокрема підготовлених та обговорених на конференції 24-25 грудня 2009 р., був здійснений аналіз відповідності КПМС-2006 національному законодавству України (далі – Порівняльний аналіз КПМС-2006). Україномовна версія аналізу була оприлюднена на офіційному веб-сайті МПСПУ [1].

7-9 липня 2010 р. у Києві за фінансової та технічної підтримки МОП за участю МПСПУ і профспілкових організацій був проведений Національний тристоронній семінар «Конвенція МОП «Про працю в морському судноплаванні» 2006 р.: рухаючись у напрямку ратифікації та імплементації». У рамках семінару було обговорено Порівняльний аналіз КПМС-2006. У Підсумковому документі семінару 7-9 липня 2010 р. передбачалося створення тристоронньої Робочої групи із залученням до неї, зокрема, науковців та представників профспілок, а також доручення зацікавленим органам виконавчої влади за участю науковців та профспілок здійснення поглибленого аналізу КПМС-2006 (на базі Порівняльного аналізу КПМС-2006) і внесення відповідних рекомендацій. Передбачалося, що на підставі пропозицій тристоронньої робочої групи КМУ буде розроблений і схвалений План дій з підготовки до ратифікації Україною КПМС-2006.

Завершення терміну дії, відведеного у пп. 7 п. 5.5.3 Державної програми економічного і соціального розвитку України на 2010 р., сприяло певному поживленню відповідних організаційно-управлінських процесів. Учасниками першого засідання тристоронньої Робочої групи 28 жовтня 2010 р. було вирішено, що МПСПУ разом із МЗСУ здійснить офіційний переклад КПМС-2006, після чого МПСПУ має направити запит до Міністерства юстиції України щодо відповідності чинного законодавства України нормам КПМС-2006 та підготувати перелік органів влади, яких треба залучити до виконання положень КПМС-2006.

Водночас аналіз незалежними експертами пропозицій до Плану дій з підготовки до ратифікації Україною КПМС-2006, що надійшли від центральних органів виконавчої влади, профспілок, роботодавців й ін. і були запропоновані для розгляду на нараді у МПСПУ 28 жовтня 2010 р., показав їх недостатню практичну і наукову обґрунтованість, несистемний, поверхневий і декілька суперечливий характер.

Після листування між МПСПУ та МЗСУ офіційний переклад КПМС-2006 у січні 2011 р. було зроблено та розміщено на офіційному веб-сайті МПСПУ.

МПСПУ було підготовлено проект Плану дій з підготовки до ратифікації Україною КПМС-2006 та розпорядження КМУ, яким План має бути схваленим. Проект Плану та розпорядження листом від 25 листопада 2010 р. № 12913/0/14-10/021 було направлено на доопрацювання зацікавленим центральним органам влади України. Відповідно до листа МТЗУ до Прем'єр-міністра України від 23 грудня 2010 р. № 7030/04/14-10 проект Плану та розпорядження КМУ, що були підготовлені МПСПУ та передбачали заходи до приєднання до КПМС-2006 та імплементації її положень до національного законодавства, були підтримані МТЗУ. Водночас керівництво МТЗУ у листі від 23 грудня 2010 р. № 7030/04/14-10 та в інших документах послідовно висловлювало незгоду з визначенням МТЗУ головним координатором та органом, відповідальним за виконання положень КПМС-2006.

Водночас після реорганізації центральних органів влади у сфері транспорту та праці у грудні 2010 р. питання щодо органу, який відповідає за підготовку до ратифікації КПМС-2006, залишається ще більш невизначеним. Крім того, План дій з підготовки до ратифікації Україною КПМС-2006, як робочий програмний документ, не можна вважати нормативно-правовим актом щодо приєднання України до КПМС-2006 у контексті вимог зазначеної Державної програми. Таким чином, його розробка не зняла з МТЗУ, МПСПУ та МЗС зазначених у Законі від 20 травня 2010 р. № 2278-VI обов'язків.

Питання визначення головного відповідального за роботу у сфері КПМС-2006 залишається відкритим досі. Так, у листі МЗСУ № 3422/0/14-12/021 від 29 березня 2012 р. відзначалося, що головним відповідальним за виконання заходів, передбачених пп. 7 п. 5.5.3 «Підвищення ефективності діяльності морського і річкового транспорту» Державної програми економічного і соціального розвитку України на 2010 р., яка була затверджена Законом України від 20 травня 2010 р. № 2278-VI, є МІУ, як правонаступник МТЗУ. Водночас у цьому листі МЗСУ висловлювалася позиція, що в цілому «відповідальним за питання МОП є МСПУ», із посиланням на приписи Порядку участі центральних органів виконавчої влади в діяльності міжнародних організацій, членом яких є Україна, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 13 вересня 2002 р. № 1371.

Водночас аналіз цього Порядку [6] свідчить, що за співпрацю з МОП в Україні відповідальними визначено разом: Міністерство соціальної політики України (далі – МСПУ), МЗСУ, Міністерство інфраструктури України (далі – МІУ), Міністерство юстиції, Міністерство освіти, науки, молоді та спорту, Державну інспекцію з питань праці, Державну службу з питань інвалідів та ветеранів, Державну службу гірничого нагляду та промислової безпеки України й Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

МПСПУ листами від 25 листопада 2010 р. № 12913/0/14-10/021 та від 12 січня 2011 р. № 256/0/14-11/021 зверталось до заінтересованих органів влади, соціальних партнерів та громадських організацій з проханням опрацювати КПМС-2006 та надати МПСПУ свої пропозиції щодо заходів, необхідних для узгодження законодавства України з нормами КПМС-2006. Певні аналогічні дії вживало й МТЗУ: листом Державної адміністрації морського і річкового транспорту МТЗУ від 24 вересня

2010 р. № 2089-05/09.2/38-10 до ОНМА пропонувалося здійснити в межах її компетенції порівняльний аналіз відповідності положень чинного законодавства України нормам КПМС-2006, на що давався термін у п'ять діб.

КМУ власним дорученням № 9685/1/1-11 від 25 лютого 2011 р. надіслав лист МСПУ від 22 лютого 2011 р. № 737/0/10-11/021 до МІУ, МЗСУ, Міністерств фінансів, юстиції, економічного розвитку і торгівлі України для «проведення консультацій з представниками морських організацій». На виконання доручення № 9685/1/1-11 МЗСУ надіслало лист до МСПУ від 17 березня 2011 р. № 72/14-620-802, у якому відзначалося, що «при визначенні готовності, можливостей та обґрунтуванні строків приєднання України до вказаної Конвенції слід, зокрема, виходити з актуальності для нашої держави соціальної проблеми морського піратства та забезпечення захисту прав та інтересів осіб вказаної категорії» (з тексту листа незрозуміло, йдеться про піратів або про жертв їх нападів та незрозуміло як взагалі піратство стосується проблем КПМС-2006). Водночас у листі № 72/14-620-802 пропонувалося опрацювання центральними органами виконавчої влади підготовки до імплементації на національному рівні тих положень КПМС-2006, щодо яких вже існує консенсус, «що дало б змогу поступово наблизитися до прийняття згаданого міжнародного договору» [2].

Проте у дорученні КМУ від 19 листопада 2012 р. № 35887/6/1 шістьом профільним міністрам доручалося здійснити аналіз поточного законодавства, з його урахуванням розробити законопроект про ратифікацію КПМС-2006 та розглянути його на засіданні Національної тристоронньої соціально-економічної ради у встановленому порядку.

Аналіз документів МІУ, МСПУ та МЗСУ, в яких обговорювалася проблема КПМС-2006, та діяльності цих центральних органів виконавчої влади у вказаному напрямі з 2010 по 2012 рр., дослідження інших матеріалів з питань підготовки України до набуття КПМС-2006 чинності дає змогу констатувати таке. Проблема доцільності та строків приєднання України до КПМС-2006 для компетентних органів виконавчої влади залишається невирішеною. Така невизначеність обумовлює відсутність у органів влади чіткої концепції щодо діяльності з підготовки України до набуття КПМС-2006 чинності.

Обговорення проблеми КПМС-2006 у 2009-2012 рр. ініціюється насамперед структурами громадянського суспільства – як прихильниками, так і противниками приєднання України до КПМС-2006. При цьому висловлені в цей період експертні думки передбачають доцільність та потребу приєднання України до КПМС-2006 у середньостроковій перспективі. Аргументи противників КПМС-2006 носять популістський характер та водночас активно використовуються окремими органами виконавчої влади, зокрема МІУ. Серед компетентних органів виконавчої влади лише діяльність МСПУ у цій сфері носить певною мірою ініціативний характер; МІУ та МЗСУ обмежують власну участь у цьому процесі реагуванням на зовнішні ініціативи.

Обговорення проблеми КПМС-2006 на офіційному рівні супроводжувалося усвідомленням потреби розроблення та схвалення програмного імплементаційного акта з питань КПМС-2006 (Плану дій, Дорожньої карти тощо). Розроблення такого акта відповідно до встановленої у законодавстві України процедури, а саме у формі державної цільової програми, органами влади не передбачалося.

Ефективним механізмом вирішення проблеми підготовки України до вступу в силу КПМС-2006 є схвалення Державної цільової економічної програми «Імплементация вимог Конвенції про працю в морському судноплаванні 2006 р. у національні стандарти та практику забезпечення прав моряків» на 2011-2015 рр. як програмного регулятивного акта, який буде мати в цьому випадку юридичну силу і передбачений у законодавстві механізм розробки і реалізації. Це обумовлюється тим, що діяльність зацікавлених органів влади з адаптації реальних умов праці моряка під юрисдикцією України до вимог КПМС-2006 не може бути зведеною виключно до розробки пропозицій до зміни законодавчої бази та потребує відповідних організаційних заходів, схвалення політичних рішень та виділення матеріально-фінансового забезпечення.

Розпорядженням КМУ мають бути встановлені органи виконавчої влади, відповідальні за розроблення проекту концепції вказаної Державної цільової (економічної) програми, строки розроблення відповідної концепції, форми узгодження її приписів із бюджетними програмами Державних бюджетів України на цей період. Слід запропонувати основні напрями, за якими має діяти влада під час підготовки до набуття КПМС-2006 чинності (в рамках державної цільової програми):

- ведення переговорного процесу щодо забезпечення соціальних прав моряків у двосторонніх договорах, насамперед із державами «зручного прапора» та державами, які ратифікували або готуються до ратифікації Конвенції 2006 р.;

- розвиток інфраструктури українських портів із метою їх приведення до вимог КПМС-2006;

- орієнтація українських суднобудівників із метою приведення стандартів їхньої роботи до вимог КПМС-2006;

- утворення служб контролю порту та прапора за дотриманням КПМС-2006, удосконалення контролю за діяльністю у сфері працевлаштування моряків з одночасним встановленням механізмів протидії корупції у сфері морського контролю;

- приведення діяльності у сфері працевлаштування моряків до вимог КПМС-2006 шляхом удосконалення Ліцензійних умов та послідовного контролю за їх виконанням;

- демократизація тристороннього діалогу у сфері праці моряків, більш активне та ефективне залучення профспілок та об'єднань роботодавців у процеси обговорення та схвалення нормативних, управлінських та кадрових рішень з метою реалізації відповідних вимог КПМС-2006;

- проведення економічної експертизи наслідків ратифікації КПМС-2006;

- удосконалення поточного законодавства та регулятивних актів:

- а) внесення істотних змін та доповнень до Кодексу торговельного мореплавства, Кодексу законів про працю та до Закону України «Про зайнятість населення»;

- б) схвалення нових редакцій усіх санітарних правил та Ліцензійних умов, що діють у сфері торговельного мореплавства та ін.

- впровадження стандартів КПМС-2006 у системи вищої освіти у морській сфері та підготовки моряків;

- активна співпраця державних органів, роботодавців та профспілок із МОП щодо ратифікації, підготовка та схвалення відповідного Плану дій, що узгоджується з державною цільовою програмою.

Оцінка доцільності запровадження вказаних та інших заходів з підготовки України до набуття чинності КПМС-2006 має стати підґрунтям для додаткових наукових досліджень.

Література

1. Аналіз відповідності національного законодавства України Конвенції МОП про працю в морському судноплаванні 2006 р. [підгот. Б. В. Бабином проект для опрацювання та обговорення]; Міністерство соціальної політики України. – 2010. – 22 червня [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.mlsp.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=107604&cat_id=102036
2. Експертні пропозиції за підсумками громадської експертизи діяльності Міністерства закордонних справ України, Міністерства інфраструктури України та Міністерства соціальної політики України щодо підготовки до приєднання України до КПМС 2006 р. [розробники Б.В. Бабін, М.О. Баймуратов, А.І. Берлач та ін.]: схвалено рішенням ЦК Української незалежної морської профспілки від 14 травня 2012 р. № 4/12 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.uimtu.org>
3. Конвенція Міжнародної організації праці 2006 року про працю в морському судноплаванні від 23 лютого 2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/993_519
4. Про Державну програму економічного і соціального розвитку України на 2010 рік : Закон України від 20 травня 2010 р. № 2278-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2278>
5. Про затвердження плану заходів щодо виконання у 2007 році Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : розпорядження Кабінету Міністрів України від 7 березня 2007 р. № 90-р, URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/90-2007-%D1%80>
6. Про порядок участі центральних органів виконавчої влади у діяльності міжнародних організацій, членом яких є Україна : Постанова Кабінету Міністрів України від 13 вересня 2002 р. № 1371, URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1371-2002-%D0%BF>

Анотація

Бабін Б. В. Правове забезпечення підготовки України до вступу в силу Конвенції про працю в морському судноплаванні. – Стаття.

У статті досліджені особливості організаційно-правових процедур щодо підготовки України до набуття чинності Конвенцією про працю в морському судноплаванні 2006 р. Вказано заходи, вжиті компетентними органами влади та структурами громадянського суспільства у цій сфері, надано авторські пропозиції для покращення ситуації, що склалася.

Ключові слова: громадська експертиза, державне регулювання, імплементація, морська праця, профспілки моряків.

Аннотация

Бабин Б. В. Правовое обеспечение подготовки Украины к вступлению в силу Конвенции о труде в морском судоходстве. – Статья.

В статье исследованы особенности организационно-правовых механизмов по подготовке Украины к вступлению в силу Конвенции о труде в морском судоходстве 2006 г. Указаны мероприятия, проводимые компетентными органами власти и структурами гражданского общества в данной сфере, даны авторские предложения по улучшению сложившейся ситуации.

Ключевые слова: государственное регулирование, имплементация, морской труд, профсоюзы моряков, общественная экспертиза.

Summary

Babin B. V. Legal Providing of Preparing Ukraine for the Maritime Labour Convention Getting in Force. – Article.

The specialties of the legal and organizational mechanisms on preparing Ukraine for getting into force the Maritime Labour Convention, 2006. The measures taken by the competent power bodies and civic society structures in the coherent area are shown, authors' propositions on improving the situation are given at.

Key words: civic expertise, implementation, maritime labour, seafarers' trade unions, state regulation.